

Міністерство освіти і науки України
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ

Затверджено
наказом №194 від 20.09.2022

І Н С Т Р У К Ц І Я № 53

**щодо дій учасників освітнього процесу Черкаського державного
бізнес - коледжу у разі виникнення надзвичайних ситуацій, загрози
бойових дій та терористичних актів**

Черкаси, 2022

1. Загальні положення

1.1. Інструкція розроблена на підставі вимог наказу № 557 КМУ від 15.08.2007 "Про затвердження Правил техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях", наказу МОНУ № 1669 від 13.03.1018 року « Положення про організацію роботи з охорони праці і безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти».

1.2. Учасників освітнього процесу зобов'язані знати і виконувати положення цієї Інструкції, щоб в надзвичайній ситуації могли оцінити необхідність оперативного інформування керівництва і негайно вжити заходів з ліквідації наслідків події. Працівники повинні усвідомлювати, що особисто несуть відповідальність за своєчасне вжиття заходів щодо запобігання надзвичайних ситуацій.

1.3. Про кожний нещасний випадок або надзвичайної ситуації потерпілий, очевидець або учасник пригоди після надання першої допомоги негайно, використовуючи всі доступні засоби зв'язку, повідомляє свого безпосереднього керівника, куратора, , директора коледжу .

Недотримання цієї вимоги може привести до погіршення стану здоров'я потерпілого, через відсутність кваліфікованої медичної допомоги, а також може бути причиною несвоєчасного прийняття оперативних заходів з контролю за ситуацією, тобто з мінімізації її наслідків.

1.4. Надзвичайна ситуація - становище на певній території, що склалося в результаті аварії, небезпечного природного явища, катастрофи, стихійного чи іншого лиха, які можуть спричинити або спричинили людські жертви, шкоду здоров'ю людей, навколишньому природному середовищу, та порушення умов життєдіяльності людей. Результатом надзвичайних ситуацій є заподіяна ними шкода (втрата) внаслідок впливу вражаючих та інших факторів, які супроводжують лихо, на людину, об'єкти промисловості, соціальну сферу, навколишнє природне середовище.

1.5. Надзвичайні ситуації розрізняються за характером джерела на техногенні, природні та інші. У цій Інструкції розглянуті ситуації техногенного та природного характеру, як найбільш можливі на території підприємства, а також ситуації, виникнення яких може створити загрозу життю та здоров'ю учасників освітнього процесу.

2. Дії учасників освітнього процесу у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру

2.1. Дії при виникненні аварії на виробництві

Виробнича аварія – це раптова зупинка роботи або порушення установами процесу виробництва на об'єкті, яка призводить до пошкодження або знищення матеріальних цінностей, травмування або загибелі людей.

Характерні причини аварій на виробництві.

- психофізіологічні небезпечні та шкідливі виробничі фактори:
- фізичні перевантаження (статичні і динамічні);
- нервово-психічні перевантаження (розумові, перенапруження, перенапруження органів чуття, монотонність праці, емоційні перевантаження монотонність праці, емоційні перевантаження).

Характер наслідків виробничих аварій і катастроф залежить від виду аварії (катастрофи), її масштабів і особливостей виробництва.

Аварії які можуть виникнути в коледжі порив трубопроводів, коротке замикання на лініях електромережі, розлив палива, отруйних речовин, тощо.

Основними причинами виробничих аварій є безвідповідальне ставлення проектувальників до вимог техніки безпеки, керівників підприємств, до дотримання цих вимог, низький контроль

за станом виробництва і особливо за вибухонебезпечними і легкозаймистими ділянками; порушення будівельних норм при будівництві об'єктів і монтажі технічних систем;

- погана обізнаність про окремі явища і реакції хімічних речовин у лабораторних умовах; стихійні лиха, які призводять до руйнування ліній електропостачання, газопроводів, комунальної мережі, порушення технології виробництва, правил експлуатації обладнання, машин, механізмів і транспорту; недотримання правил зберігання агресивних, вибухо- і пожежонебезпечних речовин і неправильне поводження з ними;

- фізичне старіння і корозія металів; аварії на сусідніх підприємствах або на енергетичних лініях і комунальних мережах.

Виробничі аварії можуть бути різними, але у них є найбільш типові уражаючі фактори – це вибухи, які призводять до руйнування виробничих будівель, інтенсивні пожежі, отруєння людей рідинами і газами; завали виробничих будівель споруд, ураження людей електричним струмом, затоплення виробництва разом з людьми, негативний психологічний вплив на людей.

2.2. Дії у випадку виникнення пожежі, вибуху

Пожежа – це стихійне лихо, вогонь, що вийшов з-під контролю людини, заподіює матеріальний збиток, шкоду життю і здоров'ю громадян, інтересам суспільства і держави. Основні причини пожежі: несправності в електрообладнанні і мережах, порушення вимог технологічних регламентів проведення вогневих робіт, недотримання заходів пожежної безпеки (куріння, розведення відкритого вогню, застосування несправного обладнання тощо), необережне поводження з вогнем.

Основні небезпечні фактори пожежі: теплове випромінювання, висока температура, отруйний вплив продуктів горіння (окис вуглецю та ін.), зниження видимості при задимленні, вибух.

Вибух - це горіння, що супроводжується звільненням великої кількості енергії в обмеженому об'ємі за короткий проміжок часу. Вибух призводить до утворення та поширенню ударної хвилі з надлишковим тиском, що надає механічний вплив на навколишні предмети. Основні вражаючі фактори вибуху: повітряна ударна хвиля і осколкові поля, утворені уламками зруйнованих об'єктів, вибухових пристроїв.

Пожежі - найбільш масові і розповсюджені лиха: , а засушливий період - час найбільш частих пожеж у лісах, на торф'яниках, полях, у житлових будівлях і. Вогонь знищує будівлі і споруди, дерева і тварин, зазнають каліцтв і гинуть люди.

У 90 % випадків причина виникнення лісових пожеж - людина, яка необережно поводиться із вогнем у лісі, у місцях роботи і відпочинку, не звертаючи уваги на необхідність суворого дотримання правил протипожежної безпеки.

Частіше пожежі виникають у соснових лісах по суботах, неділях і понеділках (до 40 % спалахувань). Особливо це небезпечно у місцях із підсохлою травою і під коріннями дерев. Не можна кидати запалені сірники, недокурки, використовувати машини з несправною системою живлення, палити і користуватися вогнем поблизу машин.

Культурно-масові заходи у лісі необхідно проводити на спеціально відведених ділянках. Поблизу цих місць повинні бути засоби пожежогасіння або водоймища.

Будь-яка пожежа починається із займання, яке нерідко може ліквідувати одна людина. Але ліквідувати пожежу одній людині, тим більш без відповідних засобів, самовладання, мужності не так просто.

Розбурхана стихія потребує колосальних зусиль великої кількості людей, значної кількості спеціальної і іншої техніки.

Найбільш доступними засобами гасіння займань і пожеж є вода, пісок або ґрунт, ручні вогнегасники, азбестові і брезентові покривала і навіть віття дерев та одяг.

2.2.1. У випадку виникнення пожежі в коледжі

При загрозі вибуху:

- лягти на живіт, захищаючи голову руками, подалі від вікон, зашкленних дверей, проходів, сходів;

- якщо стався вибух, вжити заходів до недопущення пожежі та паніки, надати першу допомогу потерпілим.

При виявленні осередку загоряння або ознак горіння (задимлення, запах гару, підвищення температури тощо) необхідно:

- негайно повідомити про це безпосереднього керівника, куратора, директора коледжу, чергових коледжу, оперативну службу У ДСНС (тел. «101»), при цьому назвати найменування об'єкта, місце пожежі, а також своє прізвище;

- вжити заходів щодо евакуації людей, гасіння пожежі та збереження матеріальних цінностей;

Особи, уповноважені володіти, користуватися або розпоряджатися майном, керівники та посадові особи, а також особи, призначені в установленому порядку відповідальними за забезпечення пожежної безпеки, після прибуття до місця пожежі повинні:

- продублювати повідомлення про виникнення пожежі за телефоном «101», оперативно довести до відома керівництва коледжу;

- у разі загрози життю людей негайно організувати їх порятунок, використовуючи наявні сили і засоби;

- перевірити включення в роботу автоматичних систем протипожежного захисту (оповіщення людей про пожежу, пожежогасіння, протидимного захисту);

- при необхідності, відключити електроенергію (за винятком систем протипожежного захисту), зупинити роботу систем вентиляції в аварійному і суміжних з ним приміщеннях, виконати інші заходи, що сприяють запобіганню розвитку пожежі і задимлення приміщень;

- припинити всі роботи в будівлі крім робіт, пов'язаних із заходами щодо ліквідації пожежі;

- видалити за межі небезпечної зони учасників освітнього процесу, що не беруть участь у гасінні пожежі, евакуацію проводити відповідно з планами евакуації та інструкціями з евакуації людей з будівлі;

- здійснити загальне керівництво з гасіння пожежі до прибуття підрозділів пожежно-рятувальної служби;

- забезпечити дотримання вимог безпеки працівниками, які беруть участь у гасінні пожежі;

- одночасно з гасінням пожежі організувати евакуацію і захист матеріальних цінностей;

- організувати зустріч підрозділів пожежно-рятувальної служби і надати допомогу у виборі найкоротшого шляху для під'їзду до осередку загоряння;

- повідомити підрозділи пожежно-рятувальної служби, що залучаються для гасіння пожежі та проведення пов'язаних з ними першочергових аварійно – рятувальних робіт, про небезпечні, вибухові, хімічно небезпечні речовини, що зберігаються на об'єкті.

При евакуації: приміщення які горять і задимлені місця проходити швидко, затримавши подих, захистивши ніс і рот вологою щільною тканиною. У сильно задимленому приміщенні пересуватися поповзом або пригнувшись, в прилеглому до підлоги просторі повітря зберігається чистим довше.

Якщо на людині загорівся одяг, необхідно допомогти скинути його, або згасити: накинути покривало і щільно притиснути. Якщо доступ повітря обмежений, горіння швидко припиниться. Не допускати, щоб людина в палаючому одязі бігла.

Після прибуття пожежного підрозділу керівник ліквідації пожежі, або особа яка його заміщає:

- інформує керівника гасіння пожежі про конструктивні і технологічні особливості об'єкта, прилеглих будівель та споруд;

- повідомляє відомості, необхідні для ліквідації пожежі;
- організовує залучення сил і засобів до здійснення заходів, пов'язаних із ліквідацією пожежі та попередженням її розвитку;
- після ліквідації пожежі приймає рішення про подальшу експлуатацію приміщень і доводить інформацію до відома евакуйованих працівників.

Вимоги щодо використання первинних засобів пожежогасіння.

Пінні вогнегасники призначені для гасіння різних речовин і матеріалів (дерево, папір, фарби та ПММ), за винятком електрообладнання, що знаходиться під напругою. Вогнегасящий склад – розчин піноутворювача;

Вуглекислотні вогнегасники призначені для гасіння загорянь різних горючих речовин, за винятком тих, горіння яких відбувається без доступу повітря, а також застосовуються для гасіння електрообладнання, що знаходиться під напругою до 1000В. Вогнегасна речовина - двоокис вуглецю.

Для приведення в дію вуглекислотних вогнегасників необхідно розтруб спрямувати на палаючий предмет, зірвати пломбу, висмикнути чеку, натиснути на важіль (або повернути маховичок вентиля вліво до відмови), направити струмінь на полум'я. Тримати вогнегасник вертикально, перевертати його не потрібно. Щоб уникнути обмороження не торкатися металевої частини розтруба оголеними частинами тіла. При гасінні електрообладнання, що знаходиться під напругою, не допускається підводити до них розтруб ближче 1м.

Порошкові вогнегасники призначені для гасіння нафтопродуктів, загорянь на автомобільному транспорті. Для приведення в дію порошкового вогнегасника зірвати пломбу, висмикнути чеку, натиснути на пусковий важіль і направити струмінь порошку на осередок горіння через насадку.

Внутрішні пожежні крани (ПК) призначені для подачі води при гасінні твердих горючих матеріалів і горючих рідин. Внутрішній ПК вводиться в роботу двома працівниками: один прокладає рукав і тримає наготові пожежний ствол для подачі води в осередок горіння другий - перевіряє під'єднання пожежного рукава ПК і відкриває вентиль для вступу води.

Азбестове полотно, повсть (кошма) використовуються для гасіння невеликих осередків загоряння будь-яких речовин і матеріалів, горіння яких не може відбуватися без доступу повітря. Осередок загоряння накривається азбестовим або повстяним полотном для припинення повітря.

Пісок застосовується для механічного збивання полум'я та ізоляції палаючого або тліючого матеріалу від доступу повітря. Подається в осередок пожежі лопатою або совком.

2.2.2. У випадку, коли ви опинилися в осередку пожежі на відкритій місцевості:

- не панікуйте та не тікайте від полум'я, що швидко наближається, у протилежний від вогню бік, а долайте крайку вогню проти вітру, закривши голову і обличчя одягом;
- з небезпечної зони, до якої наближається полум'я, виходьте швидко, перпендикулярно напрямку розповсюдження вогню;
- якщо втекти від пожежі неможливо, то вийдіть на відкриту місцевість або галявину, ввійдіть у водойму або накрийтеся мокрим одягом і дихайте повітрям, що знаходиться низько над поверхнею землі - повітря тут менш задимлене, рот і ніс при цьому прикрийте одягом чи шматком будь-якої тканини;
- гасити полум'я невеликих низових пожеж можна, забиваючи полум'я гілками листяних порід дерев, заливаючи водою, закидаючи вологим ґрунтом та затоптуючи ногами;
- під час гасіння пожежі не відходьте далеко від доріг та просік, не втрачайте з виду інших учасників гасіння пожежі, підтримуйте з ними зв'язок за допомогою голосу;
- будьте обережні в місцях горіння високих дерев, вони можуть завалитися та травмувати вас;

- особливо будьте обережні у місцях торф'яних пожеж, враховуйте, що там можуть створюватися глибокі прогари, тому пересувайтеся, за можливістю, перевіряючи палицею глибину шару, що вигорів;

- після виходу з осередку пожежі повідомте безпосереднього керівника, місцеву оперативну службу УДСНС **за телефоном «101»** про місце, розміри та характер пожежі.

2.3. Дії у випадку хімічної аварії

Хімічна аварія - це порушення технологічних процесів на виробництві, пошкодження трубопроводів, ємностей, сховищ, транспортних засобів, що призводять до викиду аварійних хімічно небезпечних речовин (далі АХНР) в атмосферу в кількостях, які становлять небезпеку для життя і здоров'я людей, функціонування біосфери.

Небезпека хімічної аварії для людей і тварин полягає в порушенні нормальної життєдіяльності організму і можливості віддалених генетичних наслідків, а за певних обставин - в летальному результаті при попаданні АХНР в організм через органи дихання, шкіру, слизові оболонки, рани і разом з їжею.

- при отриманні сигналу про хімічну аварію включити радіоприймач для отримання достовірної інформації про аварію і рекомендованих діях;

- закрити вікна, відключити електропобутові прилади;

- для захисту органів дихання використовувати ватно- марлеву пов'язку або підручні вироби з тканини, змочені у воді, 2-5% -ном розчині харчової соди (для захисту від хлору), 2 %-ном розчині лимонної або оцтової кислоти (для захисту від аміаку);

- при неможливості покинути зону зараження щільно закрити двері, вікна, вентиляційні отвори і димоходи; щілини в них заклеїти папером або скетчем;

- не ховатися на перших поверхах будинків, у підвалах і напівпідвалах;

- на залізничних і автомобільних магістралях, пов'язаних з транспортуванням АХНР, небезпечна зона встановлюється в радіусі 200 м від місця аварії. Входити в небезпечну зону забороняється;

- при підозрі на ураження АХНР припинити будь-які фізичні навантаження, прийняти рясне пиття (молоко, чай) і негайно звернутися до лікаря;

- вхід в будинки дозволяється тільки після контрольної перевірки вмісту в них АХНР;

- утримуватися від вживання водопровідної води - до офіційного висновку про її безпеку;

- на зараженій місцевості рухатися швидко, але не бігти, піднімаючи пил, не торкатися навколишніх предметів, не наступати на пролиту рідину або порошкоподібні розсипи невідомих речовин;

- виявивши краплі невідомих речовин на шкірі, одязі, взутті та засобах індивідуального захисту, зняти їх тампоном з паперу, ганчір'я або носовою хусткою;

- після виходу із зони зараження зняти верхній одяг і залишити його на вулиці, прийняти душ (пройти санітарну обробку), ретельно промити очі і прополоскати рот. Заражений одяг випрати (якщо неможливо - утилізувати). Провести ретельне вологе прибирання приміщення.

2.4. Дії при загрозі радіоактивного зараження

При аваріях на АЕС, а також при ядерному вибуху утворюється радіоактивне зараження місцевості - підступний і небезпечний вражаючий фактор. Радіоактивними речовинами, заражаються повітря, місцевість, будівлі та споруди і всі предмети, що знаходяться на території, що потрапила в смугу сліду. Перебування незахищених людей і тварин на місцевості, зараженої радіоактивними речовинами, неприпустимо, тому що в цьому випадку неминуче їх ураження.

Підступність радіоактивного зараження полягає в тому, що радіоактивні речовини невидимі, не мають ніяких зовнішніх ознак, а вплив радіоактивних випромінювань на людину або тварину невідчутно, ніяких дратівливих чи больових відчуттів вони не викликають.

Радіоактивні речовини можна виявити тільки за допомогою спеціальних дозиметричних приладів (індикаторів радіоактивності, рентгенометрів та ін.).

Найкращим захистом населення від радіоактивних речовин є спеціально обладнані споруди. Але при їх відсутності надійний захист можна знайти в добре обладнаному підвалі, землянці, щілини.

При отриманні інформації про радіаційну небезпеку необхідно провести наступні захисні заходи:

- щільно закрити вікна, двері, виключивши попадання пилу в приміщення;
- щодня не менше 2 -х разів проводити вологе прибирання в приміщеннях;
- без необхідності не виходити на вулицю, не відкривати вікна і двері;
- в їжу використовувати тільки консервоване молоко і харчові продукти, що не зазнали радіоактивного забруднення;
- продукти харчування помістити в поліетиленові пакети, зробити запаси води в закритих посудинах;
- обладнати вхідні двері м'якими шторами, перед дверима поставити ємність з водою, постелити килимок.

Не можна вживати в їжу:

- молоко від худоби, яка знаходилася на пасовищі в момент аварії або після неї; овочі, вирощені на відкритому ґрунті; рибу, виловлену в відкритому водоймищі;
- воду з відкритого водоймища або ємності.

У разі пересування на відкритій місцевості необхідно:

- використовувати підручні засоби захисту;
- органів дихання - прикрити рот і ніс змоченою водою марлевою пов'язкою, носовою хусткою, рушником або будь-якою частиною одягу;
- шкіри волосяного покриву - предметами одягу і головними уборами, на ноги надіти гумові чоботи.

Прийом йодистих препаратів забезпечить захист щитовидної залози від накопичень радіоактивного йоду. Використовувати препарати в строго рекомендованих дозах. Протягом 7 днів щодня приймати по одній таблетці (0,125 г) йодистого калію. Дітям до 2 -х років - 1 / 4 частину таблетки . При відсутності таблеток йодистого калію можна вживати: 3-5 крапель 5 % розчину йоду на склянку води, дітям до 2 -х років 1-2 краплі.

Увага: вагітним жінкам препарати йоду протипоказані!

2.5. Дії у випадку обвалення будівель, споруд

Повне або часткове раптове обвалення будівлі - це надзвичайна ситуація природного або техногенного характеру, а також виникнення цієї ситуації можливо з причини помилок, допущених на етапі проектування, внаслідок відхилення від проекту при веденні будівельних робіт, при порушенні правил монтажу, введення в експлуатацію будівлі (окремих його частин) з великими недоробками або порушенні правил експлуатації будівлі.

Причиною обвалення будівлі часто може бути вибух, як наслідок терористичного акту, неправильної експлуатації агрегатів, газопроводів, необережного поводження з вогнем, зберігання в будівлях легкозаймистих і вибухонебезпечних речовин.

Раптове обвалення будівлі призводить до виникнення пожежі, руйнування комунально - енергетичних мереж, утворення завалів, травмування та загибелі людей. Почувши вибух або виявивши, що будівля втрачає свою стійкість, треба негайно покинути її.

- залишаючи приміщення, спускатися сходами, а не ліфтом: він у будь-який момент може зупинитися;

- не панікувати, не влаштовувати тисняву в дверях при евакуації. Зупиняти тих, хто збирається стрибати з балконів (поверхів вище першого) і через засклені вікна;

- якщо відсутня можливість залишити будівлю, зайняти безпечне місце: прорізи капітальних внутрішніх стін, кути, утворені капітальними внутрішніми стінами, під каркасами

балконів (вони захищають від падаючих предметів і уламків). Відкрити двері з приміщення, щоб забезпечити вихід;

- не піддаватися паніці і зберігати спокій. Триматися подалі від вікон, електроприладів.
- якщо виникла пожежа, негайно спробуйте загасити її. Телефон використовувати тільки для виклику представників правоохоронних органів, пожежної охорони, лікарів, рятувальників;
- не користуватися сірниками: існує небезпека вибуху внаслідок витoku газу;
- опинившись на вулиці, не стояти поблизу будівлі. Перейти на відкритий простір.

2.6. Дії у випадку перебування під завалом

- дихати глибоко, не піддаватися паніці, не падати духом. Зосередитися на найважливішому. Вірити: допомога прийде обов'язково;
- по можливості надати собі першу допомогу;
- пристосуватися до обстановки і озирнутися, пошукати вихід. Постаратися визначити, де знаходитесь і чи немає поруч інших людей: прислухатися, подати голос;
- слід пам'ятати: людина здатна витримати спрагу і голод протягом тривалого часу, якщо не буде марно витрачати енергію;
- пошукати в кишенях або поблизу предмети, щоб подати світлові або звукові сигнали: ліхтарик або металеві предмети, якими можна постукати по трубі або стіні (привернути увагу рятувальників) ;
- якщо єдиним виходом є вузький лаз - протиснутись через нього. Для цього розслабити м'язи і рухатися, притиснувши лікті до тіла.

3. Дії у випадку виникнення надзвичайних ситуацій природного характеру

3.1. Дії під час заметілі та снігових заметів

Сніговий замет - це лихо, пов'язане з сильним снігопадом тривалістю більше 12 год, при швидкості вітру понад 15 м / с.

Заметіль - перенесення снігу вітром у приземному шарі повітря. Розрізняють буревій, низову і загальну хуртовину. При поземці та низової хуртовини відбувається перерозподіл снігу, що випав раніше, при загальній хуртовини крім того, і випадання опадів.

- отримавши попередження про сильну заметіль, перейти з легких будівель в міцні будівлі; щільно закрити вікна, двері, горючі люки і вентиляційні отвори;
- підготуватися до можливого відключення електроенергії;
- підготувати інструмент для прибирання снігу, теплий одяг і взуття;
- під час сильної хуртовини виходити з будівлі у виняткових випадках;
- на автомобілі можна рухатися тільки по великих дорогах і шосе. При виході з машини не відходити від неї за межі видимості. Зупинившись на дорозі, подати сигнал тривоги переривчастими гудками, підняти капот або повісити яскраву тканину на антену. Чекати допомоги в автомобілі, при цьому залишити мотор включеним, відкривши скло для забезпечення вентиляції і запобігання отруєння чадним газом.

3.2. Дії під час ожеледі (ожеледиці)

Ожеледь - це шар щільного льоду, що утворився на поверхні землі, тротуарах, проїжджій частині вулиці і предметах (дерева, дроти і т.д.) при намерзанні переохолодженого дощу і мряки (туману). Спостерігається при температурі повітря нижче 0° С. Корка льоду може досягати декількох сантиметрів.

Ожеледиця - це тонкий шар льоду на поверхні землі, що утворюється після відлиги або дощу в результаті різкого похолодання.

Якщо в прогнозі погоди дається повідомлення про ожеледь або ожеледицю, прийняти заходи для зниження ймовірності отримання травми:

- підготувати неслизьке взуття, прикріпити на підбори металеві набійки або поролон, а на суху підошву наклеїти лейкопластир, ізоляційну стрічку або вологостійкий наждачний папір;
- пересуватися обережно, не поспішаючи, наступаючи на всю підошву, при цьому ноги повинні бути злегка розслаблені, руки вільні; переміщатися по тротуарах, посипаних піском;
- послизнувшись, присісти, щоб знизити висоту падіння. У момент падіння постаратися згрупуватися і, перекотившись, пом'якшити удар;
- обледеніння проводів часто супроводжується їх урвищем. У цьому випадку особливу увагу слід звертати на проводи ліній електропередачі, контактних мереж електротранспорту. Побачивши обірвані дроти, повідомити про це керівництву;

При отриманні травми звертатися до пункту невідкладної медичної допомоги.

3.3. Дії під час сильної спеки, посухи

Сильна спека характеризується перевищенням середньої плюсової температури навколишнього повітря на 10 і більше градусів протягом декількох днів.

Засуха - тривала і значна нестача опадів, частіше при підвищеній температурі і зниженій вологості повітря.

Небезпека полягає в перегріванні організму людини, тобто підвищення температури його тіла вище 37,1° С.

Критичний стан настає при тривалому і (або) сильному перегріванні, здатному привести до теплового удару і порушення серцевої діяльності.

Симптомами перегрівання є:

- почервоніння шкіри;
- сухість слизових оболонок, сильна спрага;
- можлива втрата свідомості, зупинка серця і дихання.

Для зниження загрози теплового удару застосувати додатковими ємностями з водою.

Пересуватися не поспішаючи, намагатися частіше перебувати в тіні.

Приготувати електро побутові прилади (вентилятори, кондиціонери).

Носити світлий повітропроникний одяг (бажано з бавовни), головний убір.

Пам'ятати: обпалена шкіра перестає виділяти піт і охолоджуватися.

Не вживати пиво та інші алкогольні напої: це призводить до погіршення загального стану організму.

Порадитися з лікарем: чи потрібне додаткове вживання солі під час спеки.

При тепловому ураженні перейти в тінь, на вітер або прийняти душ, повільно випити багато води. Постаратися остудити своє тіло, щоб уникнути теплового удару.

У разі втрати свідомості хтось з оточуючих повинен провести реанімаційні заходи (зробити непрямий масаж серця і штучне дихання).

Пам'ятати: під час посухи зростає ймовірність пожеж.

3.4. Дії під час грози

Блискавка - це гігантський електричний іскровий розряд. Супроводжується сліпучим спалахом і громом.

Температура розряду блискавки доходить до 30 000° С. Дерево при ударі блискавки розщеплюється і може загорітися внаслідок внутрішнього вибуху через миттєве випаровування всієї вологи деревини.

Пряме попадання блискавки в людину, як правило, закінчується летальним результатом. Розряд електрики проходить по шляху найменшого опору. Отже, блискавка вразить в першу чергу високий предмет: щоглу, дерево і т.п.

Для зниження небезпеки ураження блискавкою об'єктів промисловості, будівель і споруд влаштується блискавкозахист у вигляді заземлених металевих щогл і натягнутих високо над спорудами об'єкта проводами.

Блискавка небезпечна, коли слідом за спалахом слід гуркіт грому. У цьому випадку вжити заходів обережності: закрити вікна, двері, димоходи та вентиляційні отвори.

Під час грози не підходити близько до електропроводки, блискавковідводу, водостоків з дахів, антени, не стояти поруч з вікном. По можливості вимкнути електропобутові прилади.

Перебуваючи на відкритому майданчику, сховатися на ділянці з низькорослою рослинністю, не ховатися поблизу високих дерев. Спуститися в низину.

На відкритому майданчику, за відсутності укриття (будівлі), не лягати на землю, підставляючи електричному струму все своє тіло, сісти навпочіпки, обхопивши руками ноги.

Під час грози негайно припинити зовнішні роботи. Металеві предмети (інструмент, пристосування, механізми і т.д.) покласти в сторону, відійти від них на відстань 20-30 метрів.

Перебуваючи під час грози в автомобілі, не залишати його. Закрити вікна і опустити антену радіоприймача.

Вимкнути мобільні телефони.

3.5. Дії у випадку урагану, бурі, штормового попередження

Ураган - це атмосферний вихор великих розмірів зі швидкістю вітру до 120 км / год, а в приземному шарі - до 200 км / год.

Буря - тривалий дуже сильний вітер зі швидкістю більше 20 м / с. Спостерігається при проходженні циклону і супроводжується хвилюванням на морі і руйнуваннями на суші.

Смерч - атмосферний вихор, що виникає в грозовій хмарі і поширюється вниз, часто до поверхні Землі у вигляді темного хмарного рукава або хобота діаметром в десятки і сотні метрів. Існує недовго, переміщаючись разом з хмарою.

Небезпека для людей при особливо небезпечних природних явищах полягає в руйнуванні дорожніх і мостових покриттів, споруд, повітряних ліній електропередачі та зв'язку, наземних трубопроводів, а також у поразці людей уламками споруд, осколками скла, що летять з великою швидкістю. Люди також можуть загинути і отримати травми у випадку повного руйнування будівель.

При пилових бурях небезпечні скупчення пилу («чорні бурі») на полях, дорогах і в населених пунктах, а також забруднення води.

Основними ознаками виникнення ураганів, бур і смерчів є: посилення швидкості вітру і різке падіння атмосферного тиску; зливові дощі і штормовий нагон води; бурхливе випадання ґрунтового пилу.

3.5.1. Після отримання сигналу про штормове попередження:

- закрити вікна в приміщеннях;
- звільнити підвіконня від сторонніх предметів;
- перейти з легких будівель в міцні будівлі або споруди;
- перебуваючи в будівлі, відійти від вікон і зайняти безпечне місце коло стін внутрішніх приміщень, в коридорі.

3.5.2. У темний час доби при відсутності електроенергії використовувати автономні ліхтарі, лампи, свічки.

3.5.3. Перебуваючи під час урагану, бурі або смерчу на відкритій місцевості або вулицях населеного пункту:

- триматися якомога далі від легких будівель, будівель, мостів, естакад, ліній електропередачі, щогл, дерев, зовнішніх рекламних щитів;
- для захисту від уламків і осколків скла використовувати листи фанери, картонні та пластмасові ящики, дошки та інші підручні засоби;
- не заходити до пошкоджених будівель: вони можуть обрушитися при нових поривах вітру;

-укриватися на дні дорожнього кювету, в ямах, ровах, вузьких ярах, щільно притискаючись до землі, закривши голову одягом чи гілками дерев;

-не залишатися в автомобілі, вийти з нього і сховатися, як зазначено вище.

3.5.4. При пильній бурі закрити обличчя марлевою пов'язкою, хусткою, шматком тканини, а очі окулярами.

3.6 Дії у випадку загрози виникнення повені, паводка

Повінь – тимчасове затоплення значної частини суші водою внаслідок різних природних змін: виходу із русел великих та малих річок, дощових паводків або внаслідок руйнування гребель (дамб), водосховищ.

Про загрозу повені (затоплення) населення оповіщається завчасно. З місць, яким загрожує це явище, населення евакуюється.

Про початок і порядок евакуації населення оповіщається з використанням місцевих радіотрансляційних мереж телебачення, через адміністрацію об'єктів господарювання. Населенню повідомляються місця розгортання збірних евакуаційних пунктів. Строки прибуття на ці пункти, маршрути руху під час евакуації пішим порядком, а також інші відомості.

3.6.1. Після отримання сигналу про виникнення загрози виникнення повені, паводка:

- уважно слухайте інформацію про надзвичайну ситуацію та інструкції про порядок дій, не користуйтеся без потреби телефоном, щоб він був вільним для зв'язку з вами;

- зберігайте спокій, попередьте сусідів, надайте допомогу інвалідам, дітям та людям похилого віку;

- при необхідності уточніть в місцевих органах державної влади та місцевого самоврядування місце збору мешканців для евакуації та готуйтеся до неї;

- підготуйте документи, одяг, найбільш необхідні речі, запас продуктів харчування на декілька днів, медикаменти. Складіть усе до валізи. Документи зберігайте у водонепроникному пакеті;

- від'єднайте всі споживачі електричного струму від електромережі, вимкніть газ;

- перенесіть більш цінні речі та продовольство на верхні поверхи або підніміть на верхні полиці.

3.6.2. Дії в зоні раптового затоплення під час повені, паводка:

- зберігайте спокій, уникайте паніки;

- швидко зберіть необхідні документи, цінності, ліки, продукти та інші необхідні речі.

- надайте допомогу дітям, інвалідам та людям похилого віку. Вони підлягають евакуації в першу чергу;

- по можливості негайно залиште зону затоплення;

- перед виходом з будинку вимкніть електро- та газопостачання, загасіть вогонь у грубах.

- зачиніть вікна та двері, якщо є час — забийте вікна та двері першого поверху дошками (щитами);

- підніміться на верхні поверхи або на горішні приміщення;

- до прибуття допомоги залишайтеся на верхніх поверхах, дахах, деревах чи інших підвищеннях, сигналізуйте рятувальникам, щоб вони мали змогу швидко вас знайти;

- перевірте, чи немає поблизу постраждалих, надайте їм, якщо це можливо, допомогу;

- в разі необхідності евакуацію продовжують на баржах, катерах, човнах, інших плавальних засобах. Входити в човен слід по одному, ступаючи на середину настилу. Розсаджуватись –вказівкою старшого. Переповнювати рятувальні засоби не можна, оскільки це загрожує безпеці рятувальників і тих, хто підлягає рятуванню;

-переправа людей по воді без плавальних засобів дозволяється тільки там, де є визначений брід глибиною не більше 1 м;

- потрапивши у воду, зніміть з себе важкий одяг і взуття, відшукайте поблизу предмети, за допомогою яких можна триматися до одержання допомоги. Спробуйте дістатися до найближчого незатопленого місця.

- слід бути дуже уважним, щоб не вдаритись об предмети які можуть бути під водою або плавати поряд;

- у залитому водою чагарнику, густій високій траві не варто робити різких рухів, бо можна заплутатись – краще пливти на спині;

Врятованих треба перевдягнути в сухий, теплий одяг, дати заспокійливі засоби. Якщо людина не дихає, їй роблять штучне дихання.

3.6.3 Дії після повені, наводка:

- переконайтесь, що ваше житло не отримало внаслідок повені ніяких ушкоджень та не загрожує заваленням, немає провалин у будинку і навколо нього, не розбите скло і немає небезпечних уламків та сміття;

- не користуйтеся електромережею до повного осушення будинку;

- обов'язково кип'ятіть питну воду, особливо з джерел водопостачання, які були підтоплені;

- просушіть будинок, проведіть ретельне очищення та дезінфекцію забрудненого посуду й домашніх речей та прилеглої до будинку території;

- здійснійте осушення затоплених підвальних приміщень поетапно, з розрахунку 1/3 об'єму води на добу;

- електроприладами можна користуватися тільки після їх ретельного просушування.

- заборонено вживати продукти, які були підтоплені водою під час повені. Позбудьтеся їх та консервації, що була затоплена водою й отримала ушкодження;

- усе майно, що було затоплене, підлягає дезінфекції;

- дізнайтеся в місцевих органах державної влади та місцевого самоврядування адреси організацій, які відповідають за надання допомоги потерпілому населенню.

4. Дії при виникненні різних нештатних ситуацій

4.1. Дії в разі вчинення терористичного акту (вибуху).

- негайно покинути місце події, так як поруч можуть перебувати додаткові вибухові пристрої. Вийти з будівлі на вулицю або сховатися в укритті, якщо таке є;

- триматися подалі, наскільки це буде можливо, від високих будівель, скляних вітрин або транспортних засобів;

- якщо поблизу знаходяться співробітники правоохоронних органів, слідувати їх вказівкам;

- якщо співробітники правоохоронних органів ще не прибули, негайно зателефонувати їм **за телефоном «102»**. Не створювати натовп і не приєднуватися до нього;

- володіючи інформацією, яка зможе допомогти затримати підозрюваних і визначити місцезнаходження транспортного засобу, причетного до терористичного акту, своєчасно повідомити про це в правоохоронні органи.

4.2. Дії при надходженні погрози по телефону.

- не залишати без уваги жодного подібного дзвінка;

- передати отриману інформацію в правоохоронні органи і керівництву коледжу;

- запам'ятати стать, вік того, хто телефонував і особливості його мови (Голос: гучний (тихий), високий (низький)).

Темп мови: швидкий (повільний). вимова: виразна, спотворена, із заїканням, шепелявість, з акцентом або діалектом. Манера мови: розв'язна, з глузуванням, з нецензурними виразами. - постаратися відзначити звуковий фон (шум автомашин чи залізничного транспорту, звук теле - і радіоапаратури, голоси і т.п.).

- визначити характер дзвінка: міський чи міжміський.
- зафіксувати час початку розмови і його тривалість.

У ході розмови постаратися отримати відповідь на наступні питання:

- куди, кому, за яким телефоном дзвонить цей чоловік; які конкретні вимоги висуває;
- висуває вимоги особисто, виступає в ролі посередника або представляє якусь групу осіб;
- як і коли з ним можна зв'язатися;
- кому ви можете або повинні повідомити про цей дзвінок.

Постаратися домогтися від того, хто дзвонить максимального проміжку часу доведення його вимог до посадових осіб або для прийняття керівництвом рішення.

У процесі розмови постаратися повідомити про дзвінок безпосередньому керівнику, службі безпеки коледжу. Якщо цього не вдалося зробити, повідомити про дзвінок негайно після закінчення розмови.

Не поширювати відомості про факт загрози серед працівників.

При наявності автоматичного визначника записати номер на папері.

4.3. Дії при надходженні загрози в письмовій або електронній формі правоохоронні органи.

- вжити заходів до схоронності та оперативної передачі листа (записки, диска і т.д.) в правоохоронні органи і керівництву коледжу.

- по можливості, лист (записку, диск і т.д.) покласти в чистий поліетиленовий пакет;
- не залишати на документі відбитки своїх пальців;
- якщо документ у конверті, розкривати його з лівого або правого боку, відрізаючи кромки ножицями;
- зберегти все: сам документ, конверт упаковку, будь-які вкладення. Нічого не викидати;
- не знайомити зі змістом листа (записки, диска і т.д.) інших осіб;
- запам'ятати обставини отримання або виявлення листа (записки, диска і т.д.);
- на анонімних матеріалах не робити написи, підкреслювати, обводити окремі місця в тексті, писати резолюції та вказівки. Не згинати, не змінювати, не зшивати, не склеювати їх;
- анонімні матеріали направити до правоохоронних органів із супровідним листом, в якому вказати вид, кількість, яким способом і на чому виконані, з яких слів починається текст, наявність підпису і т.д., а також обставини виявлення чи отримання.

4.4. Дії при захопленні заручників.

- про сформовану ситуацію негайно повідомити в правоохоронні органи за **телефоном «102»**, керівництву коледжу;

- за своєю ініціативою не вступати в переговори з терористами;
- вжити заходів до безперешкодного проходу (проїзду) на об'єкт співробітників правоохоронних органів, автомашин «швидкої допомоги», транспорту рятувальників;
- надати допомогу співробітникам МВС, СБУ в отриманні інформації, яка їх цікавить;
- виконувати вимоги терористів, якщо це не пов'язано із заподіянням шкоди життю та здоров'ю людей. Не суперечити терористам, не ризикувати життям оточуючих і своєю власною;
- не допускати дій, які можуть спровокувати терористів до застосування зброї і привести до людських жертв.

4.5. Дії при виявленні вибухових пристроїв або підозрілих предметів.

- у разі виявлення підозрілих предметів у будівлі (приміщенні), на території підприємства, негайно повідомити про знахідку **за телефоном «102»**, керівництву коледжу;

- не чіпати, не розкривати і не переміщати знахідку, зафіксувати час її виявлення;

Пам'ятати: зовнішній вигляд предмета може приховувати його справжнє призначення. В якості камуфляжу для вибухових пристроїв використовуються звичайні побутові предмети, сумки, пакети, згортки, коробки, іграшки і т.д.;

- не вживати самостійно ніяких дій з предметами, в яких передбачається наявність вибухового пристрою: це може призвести до вибуху, численних жертв і руйнувань;

- не підходити до вибухових пристроїв і підозрілих предметів ближче відстані, зазначеного в таблиці

Рекомендовані відстані видалення і оточення при виявленні вибухового пристрою або предмета, схожого на вибуховий пристрій

<i>Вибуховий пристрій або підозрілі предмети</i>	<i>Відстань</i>
Граната РГД - 5	Не менше 50 м
Граната Ф-1	Не менше 200 м
Тротилова шашка масою 200г	45 м
Тротилова шашка масою 400г	55 м
Пивна банка 0,33 л	60 м
Валіза (кейс)	230 м
Дорожна валіза	350 м
Автомобіль типу «Жигулі»	460 м
Автомобіль типу «Волга»	580 м
Мікроавтобус	1240 м

- постаратися відвести людей якнайдалі від небезпечної знахідки;

- обов'язково дочекатися прибуття співробітників правоохоронних органів. Не забувати, що ви є важливим очевидцем;

- забезпечити можливість безперешкодного під'їзду автомашин правоохоронних органів, «швидкої допомоги», органів управління у справах цивільного захисту до місця виявлення вибухових пристроїв;

- перебувати на робочому місці до прибуття оперативно-слідчої групи для фіксації даних про обставини виявлення предмета;

- при необхідності, забезпечити евакуацію.

4.6. Дії при аваріях на комунальних системах

Аварії на комунальних системах життєзабезпечення населення: електроенергетичних, каналізаційних, водопровідних і теплових - рідко супроводжуються загибеллю людей, однак вони створюють труднощі життєдіяльності, особливо в холодну пору року.

Аварії на електроенергетичних системах можуть викликати довгострокову перерву в електропостачанні споживачів, а також ураження людей електричним струмом.

Аварії на каналізаційних системах сприяють масовому викиду забруднюючих речовин та погіршення санітарно-епідеміологічної обстановки.

Аварії на теплових мережах в зимовий час року призводять до неможливості проживання населення в не опалювальних приміщеннях і його вимушеної евакуації.

- про аварію на комунальних системах викликати аварійну службу(тел.**15-05**);

- при скачках напруги в електричній мережі, або її відключенні, негайно знеструмити всі електропобутові прилади, висмикнути вилки з розеток, щоб під час вашої відсутності при раптовому включенні електрики не сталася пожежа;

- не наближатися ближче 5-8 м до обірваних або провислих дротів і не торкатися до них.

- якщо електронесучий провід обірвався і впав поблизу, виходити із зони ураження струмом слід дрібними кроками або стрибками (тримаючи ступні ніг разом), щоб уникнути поразки кроковою напругою;

- при зникненні у водопровідній системі води закрити всі відкриті до цього крани;

- для вживання використовувати наявну у продажу питну воду;

- у разі відключення центрального опалення для обігріву приміщення використовувати електрообігрівачі тільки заводського виготовлення (не саморобні). В іншому випадку висока ймовірність пожежі або виходу з ладу системи електропостачання;

- для збереження в приміщенні тепла заклеїти щілини у вікнах. Одягти теплий одяг і прийняти профілактичні лікарські препарати від застуди;

- при прориві трубопроводів центрального опалення відключити електропобутові прилади (по можливості, відключити електропостачання приміщення на розподільному щиті), повідомити керівника підрозділу, зібрати необхідні документи, які можуть прийти в непридатність від контакту з водою, і вийти з приміщення до прибуття працівників аварійної служби.

4.7. Дії при аварії з витоком газу

Відчувши в приміщенні (будинку) запах газу, негайно поставити до відома безпосереднього начальника , куратора, керівництво коледжу, зателефонувати **за телефоном «104»**.

- при цьому не курити, не запалювати сірників, не вмикати і не вимикати світло і електроприлади: іскра може запалити накопичений в приміщенні газ і викликати вибух;

- провітрити приміщення, відкривши всі двері і вікна;

- покинути приміщення і не заходити в нього - до зникнення запаху газу;

- при появі у оточуючих ознак отруєння газом винести їх на свіже повітря і покласти так, щоб голова знаходилася вище ніг. Викликати «швидку допомогу» **за телефоном «103»**.

4.8. Дії у випадку розбивання приладів з ртутним заповненням

Якщо внаслідок необережного поводження з приладами (лампи, термометри та ін.) ртуть пролилася на обладнання або на підлогу приміщення, або ртуть виявлена в металобрухті, негайно припинити роботи і повідомити про подію за телефоном **«101»** , керівництву коледжу, черговому.

Частини розбитих предметів і підлога приміщення повинні бути піддані демеркуризації відповідальним в підрозділі за збір, зберігання та облік відпрацьованих ртутновмісних ламп.

Демеркуризація включає в себе три обов'язкових етапи:

-механічне очищення від ртуті приміщення, обладнання, приладів, підлоги за допомогою совка або груши з тонким наконечником;

-хімічну обробку забруднених ртуттю поверхонь; вологе прибирання приміщення.

До числа демеркуризаторов відносяться:

-20 % -ний водний розчин хлорного заліза (приготування розчину здійснюється на холоді);

мильно-содовий розчин (4 %-ний розчин мила в 5 %-ном водному розчині соди);

0,2 % -ний водний розчин марганцевокислого калію, підкисленого соляною кислотою (5 мл кислоти, питома вага - 1,19 на 1 л розчину марганцевокислого калію).

Зібрана при демеркуризації ртуть здається в спеціальне тимчасове місце зберігання з подальшою здачею на спеціалізоване підприємство для утилізації. Ртуть повинна зберігатися в

товстостінних скляних посудинах з щільно притертими конусними пробками, що виключають надходження парів ртуті у приміщення.

Демеркурізовані частини ртутновмісних ламп видаляються з побутовими відходами. Розбиті лампи забруднюють зовнішні поверхні цілих ламп, спецодяг персоналу, тому не допускається їх спільне зберігання та збір в одну і ту ж упаковку.

4.9. Дії при нападі собак .

При нападі собаки необхідно:

-спробувати зупинити нападаючу собаку гучною командою «Фу», «Сидіти», «Стояти» і т.д.;

- кинути в собаку будь-який предмет, щоб виграти час; використовувати наявні аерозолі; захищатися за допомогою палиці або каменю;

-при стрибку собаки - захистити горло, притиснувши підборіддя до грудей і виставивши вперед руку;

-бити собаку в ніс, пах, язик.

Не допускається:

- загравати з незнайомою собакою, навіть якщо вона здається вам доброзичливою;

- підходити до собаки, коли вона їсть; намагатися втекти;

- повертатися до собаки спиною.

Якщо вкусила собака, необхідно негайно звернутися в медичну організацію: собака може бути переносником гострої вірусної хвороби (сказу). Пройти повний курс лікувально - профілактичних щеплень.

4.10 Дії при надходженні на льоду.

Під час осінньо-зимового льодоставу нерідко трапляються нещасні випадки з людьми, які не виконують основних правил безпеки під час переправи по тонкому покриттю водоймищ і річок.

На водоймах безпечним вважається лід (при температурі повітря нижчою за 0°C):

- для одного пішохода, завтовшки не менше 5-7 см;

- для групи людей (масові переправи пішки) завтовшки не менше 15 см , за умов масового катання на ковзанах – 25 см;

- для переправи вантажного автомобіля 35- завтовшки 55 см, трактора – 40-60 см.

Міцним вважається прозорий лід із синюватим або зеленуватим відтінком завтовшки 12 см. Міцність льоду пропонується перевіряти пішнею. Якщо після першого удару лід пробивається і на ньому з'являється вода, то вихід на лід забороняється. Не дозволяється перевіряти міцність льоду ударами ніг.

При пересуванні по льоду треба бути обережним, уважно стежити за його поверхнею, обходити небезпечні й підозрілі місця (швидка течія води, вмерзлі в лід кущі, трава та ін.). Не дозволяється виходити на лід у нічний час. Під час групового переходу по льоду необхідно рухатися на відстані 5-6 метрів один від одного й уважно стежити за тим, хто йде попереду.

Переходити водойми на лижах дозволяється тільки після перевірки міцності льоду. З метою забезпечення безпеки при пересуванні на лижах по льоду необхідно відстебнути кріплення лиж, зняти петлі лижних палок з кистей рук, наплічник тримати на одному плечі.

Кататися на ковзанах дозволяється тільки на спеціально обладнаних катках. Ковзанку на льоду слід відкривати при товщині льодяного покриття не менше 25 см.

Для своєчасного попередження можливих нещасних випадків на льоду старанно дотримуйтеся наступних правил:

– не катайтесь на ковзанах і санчатах, якщо вам не відома товщина льоду;

– переходьте по льоду тільки у вказаних місцях;

– не підходьте близько до ополонки, проталини;

- огороджуйте гілляками ополонки, проталини;
- не проходите через ділянки битого, колотого льоду.

Якщо провалилися під лід – миттєво розставте руки в сторони для того, щоб утримати себе на поверхні. Потім голосно кличте на допомогу, намагайтесь упертися ногами в дрібки льоду позаду і самостійно вибратися з небезпечного місця.

Надаючи допомогу постраждалому:

- наближайтесь до місця пролому льоду поповзом, подайте постраждалому жердину, дошку, мотузку, пояс і обережно тягніть його до берега;
- використовуйте будь-які предмети, що мають додаткову плавучість;
- після вилучення постраждалого із води перенесіть його як можна скоріше в тепле місце, переодягніть в сухий одяг, дайте гарячого чаю, викличте швидку допомогу.

5. Дії працівників при надзвичайних ситуаціях воєнного характеру

5.1. Дії в будівлі під час обстрілу, бомбардування

Найбезпечніше місце під час обстрілів у старих радянських блокових будинках - туалет і ванна. Вони виливалися, як бетонний моноблок і витримують дуже багато чого. Плюс чавунна ванна. Винесіть з ванної та туалету абсолютно все скло і весь метал !!!

У цегляних будинках найбезпечніше місце - ванна і середня капітальна стіна з боку, протилежного до обстрілу. У спокійний від обстрілів час заклейте вікна скотчем. Найкращий «орнамент» - ромбічна решітка з мінімальним асиметричним кроком. Або повністю заклейте скотчем вікна з двох сторін.

Перенесіть у ванну / туалет все найнеобхідніше, щоб під час обстрілу не виходити в приміщення, які потенційно можуть прострілюватися. Захистіть двері ванної / туалету ватяними матрацами – це ефективний засіб від осколків та куль.

Перетягніть холодильник в коридор - там для нього найбезпечніше місце.

Одягайте ватні костюми (куртки, «ватники») під час обстрілу.

Не вживайте під час обстрілів консерви! Хімікати, що в них містяться, провокують спрагу.

Краща «аварійна» їжа - шоколад, банани і несолоні бутерброди (ковбаса НІ В ЯКОМУ РАЗІ). Можна з несолоним салом.

Тримайте вдома Кока-Колу / Пепсі-Колу. Розчинені в цих напоях хімікати нейтралізують сльозоточиві і порохові гази (змочити в них носовичок і закрити обличчя).

5.2. Дії при завалі будівлі

Купіть автомобільний FM-модулятор. Прикріпіть до нього дві "Крони" і перевірте працездатність. Налаштуйте модулятор на частоті, не зайнятій FM-станціями (бажано ближче до 88 МГц - за міжнародними стандартами нижній FM-діапазон має пріоритет для урядових і загальногромадських передавачів). У разі завалу будинку записаний на пам'ять плеєра SOS-текст і включений модулятор (фактично це малопотужний передавач, який магнітоли чують на відстані близько 10 м, а професійні сканери – до 200 метрів) допоможе відшукати вас під завалами. Текст повинен бути розбірливим і не містити довгих слів - вас будуть чути сусіди чи рятувальники на межі чутливості приймачів.

Частіше спілкуйтеся з родичами та сусідами, щоб вони приблизно знали, хто, де і в який час знаходиться.

5.3. Дії при раптовому артобстрілі, бомбардуванні.

Якщо ви почули свист снаряда (він схожий більше на шурхіт), а через 2-3 секунди – вибух, одразу падайте на землю. Не панікуйте: вже те, що ви чуєте сам звук польоту, означає, що снаряд пролетів достатньо далеко від вас, а ті секунди перед вибухом лише підтвердили

досить безпечно відстань. Однак, наступний снаряд може полетіти ближче до вас, тому замість самозаспокоєння швидко й уважно озирніться довкола: де можна заховатися надійніше?

В разі, якщо обстріл застав вас у маршрутці, тролейбусі чи трамваї – слід негайно зупинити транспорт, відбігти від дороги у напрямку „від будинків і споруд” і залагти на землю. Розирніться і очима пошукайте більш надійного сховку неподалік. Перебігати слід короткими швидкими кидками одразу після наступного вибуху. Якщо рухаєтесь вздовж будинків, пам’ятайте, що більш небезпечною є західна сторона вулиці, якщо обстріл іде зі сходу, північна – якщо з півдня та навпаки.

Якщо перші вибухи застали вас у дорозі на власному автомобілі – не розраховуйте, що на авто ви зможете швидко втекти від обстрілу: ви ніколи не будете знати, в який бік перенесеться вогонь, і чи не почнеться далі обстріл, скажімо, з мінометів. Окрім того, бензобак вашого авто додає небезпечного ризику обгоріти. Тому, знов таки: негайно зупиняйте машину і якнайшвидше шукайте укриття.

Для укриття не годяться такі місця :

- під’їзди будь-яких будинків, навіть невеличкі прибудови. Від багатоповерхових / багатоквартирних будинків взагалі слід відбігти хоча б метрів на 30-50;
- місця під різною технікою (скажімо, під вантажівкою чи під автобусом);
- звичайні підвали будинків. Вони зовсім не пристосовані для укриття в часи бомбардування чи ракетно-артилерійських обстрілів (йдеться про слабе перекриття, відсутність запасних виходів, вентиляції тощо). Є великий ризик опинитися під масивними завалами. Захаращення таких підвалів тягне за собою ризик миттєвої пожежі або задимленості.

В жодному разі **не слід ховатися назовні під стінами сучасних будинків!** Теперішні бетонні „коробки” не мають щонайменшого запасу міцності і легко розсипаються (чи „складаються”) не тільки від прямого попадання, а й навіть від сильної вибухової хвилі: є великий ризик обвалів та завалів.

Не можна також ховатися під стінами офісів та магазинів! – від вибухової хвилі згори буде падати багато скла; це не менш небезпечно, ніж металеві уламки снарядів.

Інколи люди інстинктивно ховаються серед будь-яких штабелів, у місцях, заставлених контейнерами, захаращених ящиками, будматеріалами тощо (спрацьовує підсвідомий рефлекс: заховатися так, щоб не бачити нічого). Ця помилка небезпечна тим, що навколо вас можуть бути легкозаймисті предмети й речовини: виникає ризик опинитися серед раптової пожежі.

Інколи люди зі страху стрибають до річки, до ставка, фонтану тощо. Вибух бомби чи снаряду у воді навіть на значній відстані є дуже небезпечним: сильний гідроудар і як наслідок, важка контузія.

Підходять для укриття :

- у спеціально обладнаному сховищі (якщо пощастить). Від звичайного СУБівського підвалу справжня захисна споруда відрізняється товстим надійним перекриттям над головою, системою вентиляції та наявністю двох (і більше) виходів на поверхню;
- підземному переході;
- в метро (ідеально!);
- у будь-якій канаві, траншеї чи ямі;
- у широкій трубі водостоку попід дорогою (не вар то лізти глибоко, максимум на 3-4 метри);
- вздовж високого бордюру чи підмурку паркану;
- у дуже глибокому підвалі під капітальними будинками старої забудови (бажано, щоб він мав 2 виходи);
- у підземному овочесховищі, силосній ямі тощо;
- в оглядовій ямі відкритого гаражу чи СТО;
- у каналізаційних люках поруч із вашим будинком; це дуже добрий сховок (але чи вистачить у вас сил швидко відкрити важку залізяку? Важливо також, щоб це була саме каналізація чи водопостачання – в жодному разі не газова магістраль!)

- в ямах-„воронках”, що лишилися від попередніх обстрілів чи бомбардувань.

В найгіршому разі – коли в полі зору нема укриття, куди можна перебігти одним швидким кидком – просто лягайте на землю і лежіть, закривши голову руками!

Переважає більшість снарядів та бомб розриваються у верхньому шарі ґрунту чи асфальту, тож осколки в момент вибуху розлітаються на висоті щонайменше 30-50 см над поверхнею.

Отже, загальне правило: ваше укриття має бути хоч мінімально заглибленим і, разом із тим, має знаходитися подалі від споруд, які можуть обвалитися на вас зверху при прямому попаданні, або можуть спалахнути.

Ідеальний захист дає траншея чи канава (подібна до окопу) завглибшки 1-2 метри, на відкритому місці.

Заховавшись в укритті, лягайте і обхопіть голову руками. Трохи відкрийте рота – це вбереже від контузії при близькому розриві снаряду чи бомби.

Не панікуйте. Займіть свою психіку чимось. Можна рахувати вибухи: знайте, що максимум після 100-го вибуху обстріл точно закінчиться. Можна спробувати подумки рахувати хвилини.

По - перше, це відволікає;

По-друге, так ви зможете орієнтуватися в ситуації: артилерійський обстріл не триває вічно, щонайбільше – двадцять хвилин; авіаційний наліт – значно менше. В наші часи не буває довгих бомбардувань, великі групи бомбардувальників не застосовуються

5.4. Дії після закінчення обстрілу, бомбардування

Покидаючи місце сховку, не давайте собі розслабитися. Тепер уся ваша увага має бути сконцентрованою собі під ноги! Не піднімайте з землі жодних незнайомих вам предметів! Авіабомба, ракета чи снаряд могли бути касетними! Бойові елементи часто не розриваються при падінні, але можуть вибухнути пізніше, в руках – від найменшого руху чи дотику. Вся увага – дітям і підліткам: не дайте їм підняти будь-що з-під ніг! Перебігаючи під обстрілом зі стрілецької зброї намагайтесь рухатися праворуч від противника (ліворуч від вас), якщо рухаетесь в бік противника та навпаки, якщо рухаетесь від нього.

Адреса укриттів

Підземні: торгівельні центри, підприємства громадського харчування

1. Пр АТ «Бакалія», підвал (цокольний поверх) – вулиця Гоголя, 582.
2. ТОВ «Пролог-93» (ТРМ «Дніпро-Плаза»), підвал (цокольний поверх) – вулиця Припортова, 34.
3. ТОВ «Черкаський Будинок торгівлі», підвал (цокольний поверх) – бульвар Шевченка, 207.
4. ТРК «Плазма» (ПП «Шива-ІНВЕСТМЕНТ»), підвал (цокольний поверх) – бульвар Шевченка, 145
5. Черкаський міський палац молоді, підвальні приміщення – вулиця Сумгайтська, 12.
6. ПП «Альбїон» (магазин «Second-Hand»), підвал (цокольний поверх) – вулиця Гоголя, 255.
7. Пр АТ «Торговий центр «СОФОТ», підвал (цокольний поверх) – вулиця Благовісна, 213.
8. ОКТЦ «Хрещатик» (ТРЦ «Хрещатик-СІП»), підвал (цокольний поверх) – вулиця Остафія Дашковича, 19.

Підземні: автостоянки, паркінги та гаражі

1. Гаражно-будівельний кооператив «Південний» (підземні гаражі) – вулиця Прикордонника Лазаренка, 14,
2. Автогаражний кооператив «Віраж» (підземний паркінг) – вулиця Героїв Дніпра, 53,
3. Автогаражний кооператив «Митниця» (підземні гаражі) – вулиця Гагаріна, 17,
4. Житлово-будівельний кооператив «Резиденція» (підземний паркінг) – вулиця Гоголя, 261,
5. Автокооператив «Університет» (підземні гаражі) – вулиця Хрещатик, 55,
6. Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Гоголя 137-1» (підземні гаражі) – вулиця Гоголя, 13
7. Автокооператив «Аврора» (цокольний поверх гаражів) – вулиця Припортова, 22А,
8. Філія авто кооперативу «Аврора-2» (підземні гаражі) – вулиця Припортова, 22А,
9. Автокооператив «ЧЕСМА» (підземні гаражі) – вулиця Різдвяна, 50,
10. Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «МС-ТМ» (підземний паркінг) – вулиця Благовісна, 299,
11. Дочірнє підприємство РЕУ-8 (підземний паркінг) – вулиця Пушкіна, 31/2
12. Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Байди Вишневецького – 97» (підземний паркінг) – вулиця Байди Вишневецького, 97,
13. Автогаражний кооператив «Россава» (підземні гаражі) – вулиця Смілянська, 2,
14. Автокооператив «Пчелка» (підземні гаражі) – вулиця Хоменка, 24А,
15. Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Гоголя-221», автокооператив «ЧЕСМА» (підземні гаражі) – вулиця Гоголя, 221,
16. Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Дашковича 4» (підземний паркінг) – вулиця Остафія Дашковича, 4,
17. Головне управління Державної фіскальної служби у Черкаській області (підземний паркінг) – вулиця Хрещатик, 235,
18. Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку «Святотроїцька-94» (підземний паркінг) – вулиця Святотроїцька, 94,
19. Багатоярусні гаражі з адміністративними приміщеннями, забудовник ТОВ «Термінал» (підземні гаражі) – вулиця Пушкіна, 100,
20. Багатоквартирний будинок, забудовник ПП «Надія» (підвальні приміщення під офіси, спортивні зали) – вулиця Михайла Грушевського, 110,

21. Наземний та підземний паркінг для автомобілів, забудовник ПП «Надія» (підземний паркінг) – провулок Тобілевича, 4
22. Багатоквартирний будинок, забудовник ПП «Надія» (підвальні приміщення під офіси, побутові приміщення) – вулиця Гоголя, 219.

Адреси одно-трьох поверхових житлових будинків, які мають підвальні приміщення та можуть бути використані як найпростіші укриття для тимчасового використання:

- вул. Володимира Ложешнікова, 4, 2 поверхи, комірки
- вул. Вернигори, 16, 3 поверхи, комірки
- вул. Смілянська, 88, 3 поверхи, комірки
- вул. Смілянська, 94, 3 поверхи, (бункер 30)
- вул. Святотроїцька, 71, 2 поверхи, вільне
- вул. Остафія Дашковича, 48, 2 поверхи, елеват. вузол
- вул. Михайла Грушевського, 198, 2 поверхи, комірки
- вул. Надпільна, 245, 2 поверхи, комірки
- вул. Пушкіна, 152, 2 поверхи, комірки
- вул. Слави, 11, 3 поверхи, комірки
- вул. Байди Вишневецького, 62, 3 поверхи, комірки
- бульвар Шевченка, 88, 3 поверхи, елеват. вузол
- проспект Хіміків, 40, 2 поверхи, комірки
- проспект Хіміків, 9, 2 поверхи, комірки
- проспект Хіміків, 11А, 2 поверхи, комірки
- вул. Володимира Ложешнікова, 66, 2 поверхи, комірки
- вул. Володимира Ложешнікова, 68, 2 поверхи, комірки
- вул. Смілянська, 90/1, 2 поверхи, комірки
- вул. Смілянська, 109, 2 поверхи, комірки
- вул. Смілянська, 111, 2 поверхи, комірки
- вул. Смілянська, 113, 2 поверхи, комірки
- вул. Смілянська, 138, 2 поверхи, комірки
- вул. Смілянська, 94/1, 2 поверхи, комірки
- вул. Смілянська, 94/4, 2 поверхи, комірки
- вул. Оборонна, 2, 3 поверхи, комірки
- вул. Смілянська, 96, 3 поверхи, комірки
- вул. Смілянська, 102, 3 поверхи, комірки
- вул. Смілянська, 92/1, 3 поверхи, комірки
- пров. Вишневий, 33, 2 поверхи, вільне
- вул. Добровольського, 3, 2 поверхи, вільне
- вул. Чигиринська, 6, 2 поверхи, комірки
- вул. Гоголя, 580, 3 поверхи, комірки
- вул. Кобзарська, 103, 1 поверхи, вільне
- вул. В.Чорновола, 52, 3 поверхи, комірки
- вул. Надпільна, 330, 3 поверхи, вільне на ½
- вул. Нарбутівська, 101, 2 поверхи, комірки
- вул. Нарбутівська, 91, 2 поверхи, комірки
- вул. Кривалівська, 69, 2 поверхи, комірки

вул. Кривалівська, 71, 2 поверхи, комірки
вул. Надпільна, 328, 3 поверхи, комірки
вул. Надпільна, 334, 3 поверхи, комірки
вул. Свято-Макаріївська, 149, 3 поверхи, вільний на ½
вул. Надпільна, 353, 3 поверхи, вільний на ½
вул. Н.Левицького, 10/1, 2 поверхи, комірки
вул. Н.Левицького, 6, 2 поверхи, комірки
вул. Н.Левицького, 8, 2 поверхи, комірки
вул. Н.Левицького, 20, 2 поверхи, комірки
вул. В.Чорновола, 247, 2 поверхи, комірки
вул. Смілянська, 15, 3 поверхи, комірки
вул. Хрещатик, 208, 3 поверхи, комірки
вул. Надпільна, 345, 3 поверхи, комірки
вул. Надпільна, 343, 2 поверхи, комірки
пров. Архітектурний, 17, 2 поверхи, комірки
вул. Небесної Сотні, 38, 5 поверхи, комірки.

Начальник штабу цивільного захисту

Ю.І. Маслак

Додаток № 2

Адреса збірних пунктів евакуації:

- проспект Хіміків, 36 (школа №10);
- вулиця Юрія Ілленка, 52 (гімназія №9);
- вулиця Хрещатик, 218 (школа №17);
- вулиця Хоменка, 14/1 (колегіум “Берегиня”);
- вулиця Університетська, 62а (школа №19);
- вулиця Самійла Кішки, 187 (школа №2);
- вулиця Онопрієнка, 4 (ДНЗ “Черкаський професійний автодорожній ліцей”);
- вулиця Олени Теліги, 15 (школа №26);
- вулиця Нижня Горова, 82 (школа №21);
- вулиця Нечуя-Левицького, 12 (школа №18);
- вулиця Нарбутівська, 206 (школа №25);
- вулиця Кривалівська, 16 (школа №4);
- вулиця Кобзарська, 108 (школа №22);
- вулиця Карбишева, 5 (школа №29);
- вулиця Добровольського, 5 (Черкаський державний технологічний університет);
- вулиця Героїв Майдану, 10 (школа №32);
- вулиця Богдана Хмельницького, 118 (школа №12);
- вулиця Бидгощська, 1 (школа №24);
- вулиця Байди Вишневецького, 58 (школа №3);
- бульвар Шевченка, 79 (Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького).

Начальник штабу цивільного захисту

Ю.І. Маслак